

Надія Васильківська,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
vasulkivska8@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** У статті розглянуто актуальну проблему використання ментальних карт на уроках української мови і літературного читання, розв'язання якої сприятиме інтенсифікації навчального процесу в початковій школі. Авторкою окреслено можливості застосування інтелектуальних карт як учителями, так і учнями. Зосереджено увагу на використанні карт пам'яті для навчання учнів з різними типами сприйняття інформації. Акцентовано увагу на можливості використання онлайн-сервісів з метою створення карт розуму.*

***Ключові слова:** інтелектуальні карти, початкова школа, уроки української мови, уроки літературного читання, вчитель, учень.*

Інтелектуальні карти (синонімічні назви: ментальні карти, карти пам'яті, карти мислення, карти розуму, мапи думок, асоціативні карти) – дуже популярна і затребувана на сьогоднішній день техніка візуалізації мислення, структурування інформації. Сфера їх застосування дуже широка: від освіти, самоосвіти до бізнесу і психології.

Термін «інтелектуальні карти» вперше запропонував британський науковець Тоні Б'юзен. На його думку, ментальна карта є революційним інструментом мислення, після освоєння якого може змінитися життя людини. Автор зазначає, що техніка застосування інтелект-карт допоможе обробляти інформацію, придумувати нові ідеї, зміцнювати пам'ять, отримувати максимум від дозвілля та покращити ефективність праці. Це своєрідний ключ до звільнення потенціалу, захованого в мозку людини [2, с.13]. Саме тому метод інтелект-карт може бути застосований у будь-якій сфері життя, в якій вимагається удосконалення інтелектуального потенціалу особистості, розв'язання різноманітних інтелектуальних задач.

Техніка представлення інформації у вигляді карт пам'яті, за якої в центрі листка розміщується основна тема (що фокусує нашу увагу), а від неї відходять гілки, на яких позначають ключові слова-асоціації, які передають суть цілої ідеї, є природним способом організації мислення і має багато переваг над іншими способами подачі

інформації. У майндмепінгу (процес створення інтелектуальних карт) застосовуються не лише ключові слова, символи, образи, а й різна товщина гілок, різні їх кольори тощо. Усе це дозволяє урізноманітнити запис, відповідно покращити сприйняття інформації. Така кольорова візуальна діаграма дозволяє активізувати мислення, залучати інтелектуальні резерви не лише лівої (як при лінійному сприйнятті інформації), а й правої півкулі головного мозку.

Багато часу минуло відтоді, як Т. Б'юзен розробив загальні настанови і правила використання ментальних карт. Але й сьогодні питання застосування інтелект-карт є дуже актуальними. Використання карт пам'яті у навчальному процесі досліджують такі науковці, як Н. Оксентюк, І. Радченко, О. Романовський, Н. Терещенко та інші (у закладах вищої освіти), Д. Безуглий, О. Литвиненко, Т. Позднякова, М. Чорній та інші (у закладах середньої освіти), С. Доценко, М. Лавренова, О. Мукоєєнко та інші (у початковій школі). Дослідження застосування ментальних карт на уроках мовно-літературної освітньої галузі майже відсутні.

Мета статті – окреслити можливості використання інтелектуальних карт на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.

Ментальні карти застосовуються в різних сферах життя для вирішення будь-яких завдань. Найбільшого поширення інтелект-карти набули у навчальному процесі. Вони успішно застосовуються і вчителями, й учнями. Учителі можуть використовувати мапи думок в ході підготовки та проведення уроків з метою навчання учнів та для перевірки їхніх навчальних досягнень. Можуть застосовувати інтелект-карти на уроках української мови (і для опрацювання мовного матеріалу, і з метою розвитку зв'язного мовлення учнів), а також на уроках літературного читання (у процесі аналізу твору, в ході запам'ятання його, з метою переказу твору, для складання анотації до книги). Учитель може також використовувати карти пам'яті для планування діяльності, при підготовці науково-дослідної роботи, з метою самоосвіти, при укладанні свого портфоліо, для проведення тренінгів тощо. Учні можуть скористатися ментальними картами в ході виконання домашніх завдань, виконання індивідуальних завдань, при підготовці до перевірних робіт, олімпіад, конкурсів, для підготовки і презентації проєктів, в ході підготовки до виступу тощо.

Карти думок можна успішно застосовувати для навчання учнів з різними типами сприймання інформації (візуальним, кінестетичним, аудіальним). І для усіх них є посильним процес створення інтелектуальних карт, як зазначає С. Доценко [1, с. 34]. Спочатку учні складають карти думок під керівництвом учителя колективно, потім створюють карти у групах, парах і, на завершення, - індивідуально.

Найчастіше карти виготовляються власноруч, але можна використовувати з цією метою і онлайн-сервіси. Доцільними для уроків української мови і літературного читання, доступними для вчителя і для учня початкової школи є, на нашу думку, засоби онлайн-сервісів Mindomo, Popplet.

Можемо зробити висновки, що застосування інтелектуальних карт на уроках української мови і літературного читання в початковій школі є можливим, доцільним, ефективним. Напрямами наукових розвідок з розглянутої проблеми вважаємо аналіз ефективності ментальних карт у навчанні учнів початкової школи, що навчаються дистанційно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доценко С. О. Розвиток творчої активності учнів початкових класів: використання інтелектуальних карт // International Scientific and Practical Conference —WORLD SCIENCE: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (United Arab Emirates, Ajman № 8 (24), Vol. 4, August 2017). United Arab Emirates, 2017. С.30-36
2. Тоні Б'юзен. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі [Текст]: Тоні Б'юзен; переклад з англ. Олени Замойської. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. – 224 с.

